

3 KOMPOZICE SNÍMKU

Všeobecně panuje domněnka, že fotografovat může každý, a když to vezmeme do důsledku, tak to asi bude pravda. Jenže je třeba porovnávat výsledky.

Zkusme si prohlédnout některé amatérské fotografie na Internetu a záhy zjistíme, že jsou si tematicky velice podobné. Já a něco, já někde, já s někým. Můžeme se nechat nalákat na krásné obrázky z amerických národních parků, abychom zjistili, že fotograf umí výborně používat samospoušť, takže postavil do popředí sám sebe a občas někdy vykoukne za ním to, co nás zajímá.

Podobné snímky se dělají jednoduše. Vyzveme osobu, aby se postavila do strnulého postoje někam nebo před něco, poodejdeme 5, 10, 15 (nehodící se škrtneme) metrů daleko a stiskneme spoušť.

Ano, i takto se dá fotografovat, a klidně to dělejme. Ale proboha, tyhle fotografie jsou naše soukromé, ty si schováme doma, máme z nich radost a těšíme se z nich, ale neukazujeme je na veřejnosti.

Vrcholem podobných akcí jsou nájezdy turistů na kulturní či přírodní památky. Sled událostí je vždy stejný. Zastaví autobus, vyřítí se desítky lidí a každý má na krku zavěšený fotoaparát. Deset minut probíhá akce fotografování typu každý každého s každým a u všeho, pak dav nastoupí a odjede. Někdy se takové akci říká japonská turistika... Tak od toho radši dál, ale někdy se s tím bohužel musíme smířit a vše přetrpět.

Nemůžeme mít nic proti skupinovým obrázkům, které pořizují různí fotografové na turisticky atraktivních místech. Pro ně to je zdroj obživy a pro nás vzpomínka. Naše snímky by ale měly vypadat jinak.

Základní pojmy

Od tohoto okamžiku se cesty majitelů kompaktních a zrcadlovek opět spojují. Pro konečný dojem z obrázku totiž vůbec není rozhodující, jaký fotoaparát držíme v ruce, ale jak uspořádáme na ploše snímku to, co má divák vidět.

K tomu je třeba říct, že kompozice snímku je pro většinu fotografujících zcela neznámý pojem. Lidé fotografují tak, jak je napadne, a vše závisí jenom na tom, jak a odkud přijdou „na plac“. Maximálně si ještě tak povídají o tom, odkud svítí sluníčko, aby je měli v zádech (ach ne...).

Než stiskneme spoušť, měli bychom si vše pořádně rozmyslet. Měli bychom vědět, co vlastně na obrázku má být a co chceme obrázkem sdělit.

Fotografovat by se nemělo ve spěchu, takové snímky obvykle za moc nestojí. Fotograf by si měl pečlivě vybírat své stanoviště, protože tím jsou dány všechny úhly pohledu.

Účastníme-li se nějaké události, sledujme, kam se staví profesionální fotografové. Proč jsou asi při fotbalovém zápase všichni nakupeni za brankovou čarou, kde překáží jeden druhému, a nesednou si pohodlně na tribunu? Asi proto, že odsud je nejlepší úhel pohledu a největší naděje na hezké snímky.

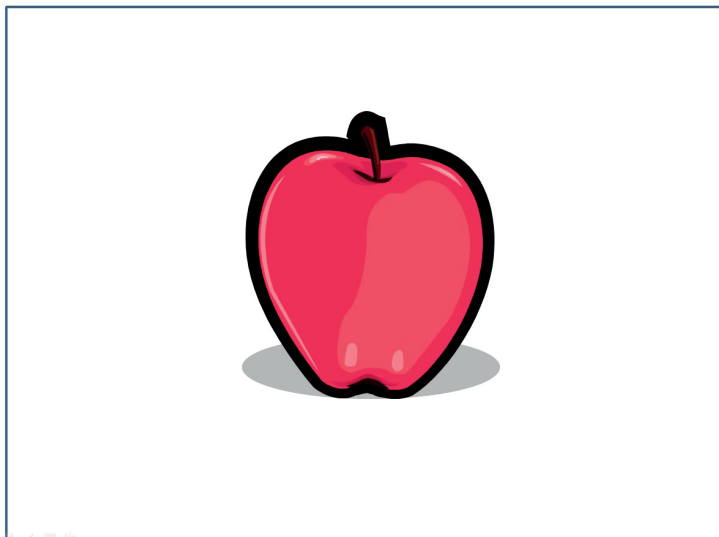
Podívejme se pořádně na displej nebo do hledáčku a přemýšlejme nad tím, jak vlastně bude fotografie vypadat.

Zkusme si vzít jednoduchý předmět, třeba jablko, a vyfotografovat jej. Zkusme to ještě dřív, než se dáme do čtení následujících řádků. Na obrázku nic jiného není, prostě jen jablko.

A přece, kolika různými způsoby lze jablko vyfotografovat! Může to dopadnout třeba tak jako na obrázku 4.1. Jablko je uprostřed snímku, dominuje mu a není tu nic víc... Je to tak správně? A tak se zeptáme – odkud dopadá světlo? No přece sluníčko je za námi, aby to všechno bylo celé nasvětlené.

Výsledkem je plochý, nic neříkající obrázek, který by měl svůj užitek snad jen pro Maršana, jenž by získával zásadní informace o naší civilizaci.

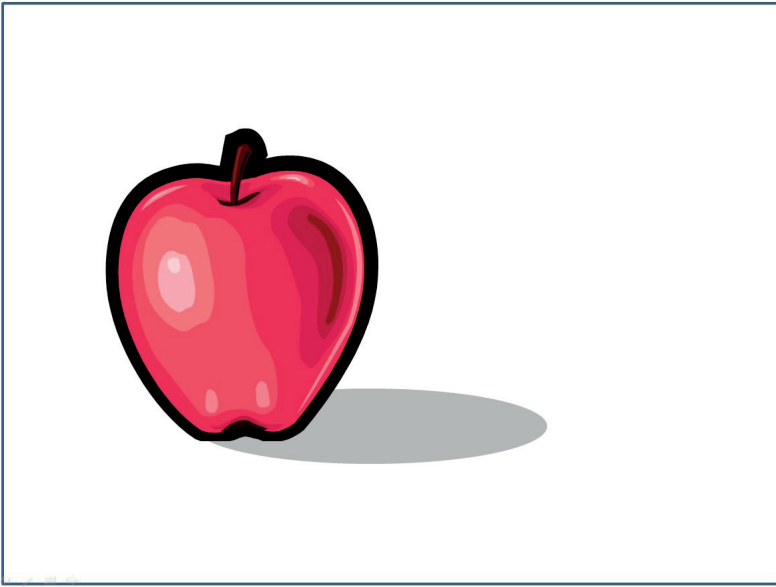
Člověk by nevěřil, kolika chyb se můžeme na jediném jednoduchém obrázku dopustit.

Obrázek 3.1 Běžná kompozice obrázku

Zkusme s tím něco udělat. Postavíme se k jablku tak, aby světlo nedopadalo zezadu, ale ze strany, nemusí to být přesně pod úhlem 90° . Jistě, něco se změnilo, jablko vrhá stín.

Kterým směrem by ten stín měl dopadat? Přece ke středu obrázku, což znamená, že jablko nemůže být uprostřed, ale posunutě poněkud ke straně. Můžeme posoudit další obrázek. Už je to lepší? Jistě, jablko už není přesně ve středu, dokonce vrhá stín, protože světlo nedopadá zezadu, ale ze strany, a můžeme vidět světla i stíny a odlesky na samotném jablku, Přitom se s jablkem vůbec nehnulo, to jen fotograf nebyl líný a trochu se pohyboval a přemýšlel. A od tohoto bodu se můžeme odrazit.

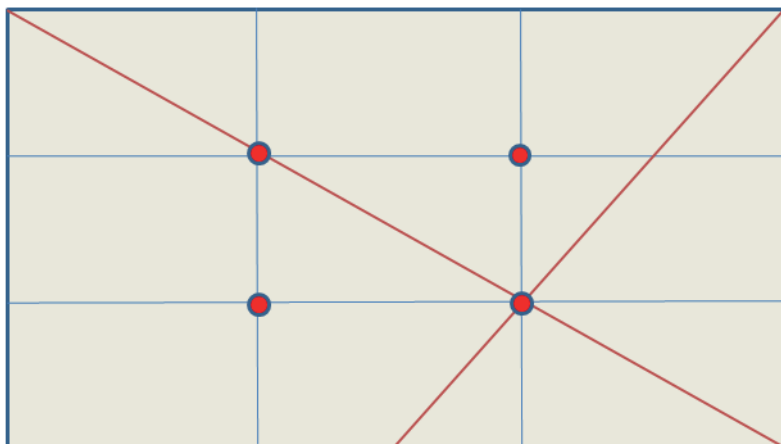

Obrázek 3.2 Kompozice obrázku se poněkud změnila

Na obrázku existuje bod či spíš prostor, kterému říkáme zlatý řez. Matematická definice nám řekne, že zlatý řez vznikne rozdělením úsečky na dvě části tak, že poměr větší části k menší je stejný jako poměr celé úsečky k větší části. To je trochu složité.

Např. jestliže úsečka měří 16 cm, pak je zlatý řez umístěn zhruba ve vzdálenosti 10 cm. ($16/10 = 1,6$; $10/6 = 1,6$). Ne, žádný strach, nikdo po nás nebude chtít v terénu matematické výpočty.

Schematicky by se dal zlatý řez znázornit jako na našem obrázku 4.3, ale lze se setkat i s jinými schémata. V principu platí, že ideální není fotografovaný objekt umístit do středu snímku, ale přece jen o něco blíž k okraji. Tedy do zlatého řezu. O tom, co vypadá lépe, nás už mohou přesvědčit oba jednoduché obrázky jablka.

Obrázek 3.3 Schematické znázornění zlatého řezu

Poznámka: Pokud je na snímku osoba (nebo třeba i zvíře nebo socha), vždy by měl její pohled směřovat ke středu snímku, a nikoli ven.

Malou ukázkou, jak lze využít zlatý řez v praxi, je fotografie kamenné Medúzy – viz obrázek 3.4. Fotografuje ji každý, kdo sem přijde, a má k tomu k dispozici jen úzkou lávku. Na většině snímků dosedne tvář Medúzy přesně doprostřed. Co když ale posuneme osu objektivu směrem doleva? Výsledek posoudíme na obrázku 4.4.

Obrázek 3.4 Tvář Medúzy je ve zlatém řezu (Didyma, Turecko)

Může se ale stát, že fotografovaný objekt není jednoduchý. Do záběru se nám dostane několik domů, automobilů, lidí nebo třeba ptáků. Potom můžeme klidně na zlatý řez zapomenout, i když bude fotoaparát zaměřen na střed dění, nedopustíme se žádné estetické chyby. Výsledek můžeme posoudit na obrázku 4.5.

Obrázek 3.5 Zde kompozici vytvořila sama příroda, není co řešit (Selčuk, Turecko)

Každý obrázek by měl mít nějaké popředí a pozadí. Začínající fotograf většinou dosáhne cíle své cesty, rozhlédne se po okolí, zvedne fotoaparát a cvak. Výsledkem může být to, co vidíte na obrázku 4.6. Tento snímek vznikl z prvotního nadšení, že konečně vidíme pyramidu. V danou chvíli to patrně udělá každý a podvědomě si říká, že musí hned fotit, co když tam ta pyramida za chvíli zase nebude? Dobrá, vyfotíme, co vidíme, a začneme myslet.

Obrázek 3.6 Tomuto obrázku chybí popředí

Snímek bez popředí postrádá hloubku a mnohdy pak dovedeme i těžko odhadnout, jak je fotografovaný objekt vlastně velký; jistě, u pyramidy to je předem dáno.

Existuje teorie tří plánů, kterou se řídili už i renesanční malíři. V prvním plánu se nachází zajímavé a výrazné popředí, nějaký vhodný detail. Právě tento objekt dává snímku hloubku. V druhém plánu je umístěn hlavní objekt snímku. Snímek uzavírá třetí plán se vzdáleným obzorem.

Ve skutečnosti si mnohdy vystačíme s dvěma plány, třeba jen popředím (mušle) a vzdáleným obzorem (moře). Ukázku máme na obrázku 4.7. Stejná pyramida, prakticky stejné místo, ale charakter obrázku je úplně jiný.

Obrázek 3.7 Stačí ustoupit pár kroků doleva

A teď důležitá zásada – popředí nesmí být neostré. V situaci jako obrázku 4.7 nesmí být neostré nic, což znamená, že bychom měli plně využít hloubky ostrosti, kterou nám fotoaparát umožňuje. U kompakťů s automatickým nastavením se nám prostě může stát, že zaostřením na popředí rozostříme pozadí, což by rovněž mohlo působit rušivě.

Tady pomůže, když se poněkud od předního objektu vzdálíme, což opět odporuje zásadě o fotografování zblízka anebo ručním ostření. A to dovolují prakticky jen zrcadlovky.

Když už nesmí být neostré popředí, jak to je s pozadím? Ano, tady si můžeme leccos dovolit, ale když už, tak musí být pozadí rozostřeno pořádně.

A co horizont? To je taková mrška neposedná, zejména pokud se pohybujeme u moře. Především bychom se měli pokusit udržet horizont rovný, což také není jednoduché, a za druhé bychom měli dbát na to, aby obzor nedělil obrázek na dvě stejné poloviny. Proto tedy platí, že horizont by měl být v dolní nebo v horní třetině výšky; připomeňme si opět zlatý řez.

Pokud by hrozilo, že nad horizontem v dolní třetině bude jen modrá obloha, přestěhujeme jej nahoru, pak je ovšem třeba smysluplně vyplnit spodek obrázku.

Naopak pokud nám příroda nahraje velkolepou oblačnost, určitě neuškodí, když se na ní oko diváka trochu pokochá, horizont může dolů jako na obrázku 4.8. Ale stejný obrázek by působil rozpačitě, kdyby bylo úplně jasno.

Obrázek 3.8 Horizont se nachází v dolní třetině obrázku (České středohoří)

O kompozici by se dalo psát dlouhé hodiny, ale na detailní průzkum tady není místo. Hlavní zásady jsme si řekli. Ještě si můžeme ukázat několik příkladů, jedním z nich je třeba uzavření prostoru z obou stran na obrázku 4.9 nebo uzavření z jedné strany jako na obrázku 4.8.